

NGŨ LIỆU

Phụ lục 2.30

BÀ CỤ BÁN XÔI

(Trích *Hà Nội băm sáu phố phường*)

- Thạch Lam -

(1) [...] Muốn thức quà no, thì lại hàng xôi, cơm của bà cụ phố Hàng Khoai¹. Bà dọn hàng trước cửa chợ đã từ lâu lắm, không biết đã mấy năm rồi, và chỉ dọn từ

Phần (1) nói về vấn đề gì?

lúc chín, mười giờ tối trở đi cho đến sáng. Bà bán đủ các thứ xôi: xôi vò ăn bùi và béo, xôi đỗ ăn đậm vị, xôi lạc ăn vừa miệng, đôi khi cả xôi gấc đỏ tươi, lúc xới ra, khói bốc thơm phức ... Ăn với những miếng đậu thái vuông to, rán phồng (tuy rất ít mỡ) và muối; hay những miếng chả trâu không ngon lành lắm! Đã lâu, bà có làm một thứ giò sống², mỡ giòn và mộc nhĩ, ăn cũng thú vị.

Hình 1: Minh họa gian hàng bà cụ bán xôi

Khi nào đồ chừng khách hàng đã ngấy rồi, thì bà rán cả cơm, với cá diếc rán, với trứng gà "ôm lét" (mà tôi ngờ là trứng vịt) với vó bò³ hay giò lợn, và cả một nồi mọc đông quánh như keo sơn, béo ngậy như thịt đông.

(2) Ở đây, không có gì đáng quuyến rũ một người sẵn sàng thưởng thức, quả vậy. Nhưng phải trông các bác lái xe, các người phu⁴ ngồi ăn, mới hiểu cái ngon lành có thể đến bậc nào! Nhấp một vài chén rượu, thong thả gặm

Cách thưởng thức của các bác lái xe, người phu được tác giả miêu tả như thế nào?

¹ Hàng Khoai: dài 350m, nay thuộc phường Đồng Xuân, quận Hoàn Kiếm, Hà Nội; cách Hồ Gươm chừng 1km về hướng bắc. Phố đi từ đường Trần Nhật Duật đến phố Hàng Lược ở phía tây, cắt ngang các ngã phố Nguyễn Thiệp – Nguyễn Thiện Thuật và Hàng Giấy – Đồng Xuân.

² Giò sống: một loại thực phẩm được chế biến từ thịt heo và là một trong những nguyên liệu vô cùng quen thuộc của nền ẩm thực Việt Nam. Người ta sẽ dùng phần thịt bao gồm cả mỡ heo rồi tiến hành giã nhuyễn bằng chày cối hoặc sử dụng máy xay thịt để tiết kiệm thời gian.

³ Vó bò: các miếng gân đặc biệt được lọc ra từ chân của bò, bao gồm cả gót và phần gân ở dưới chân. Khác với phần thịt bò thông thường, vó bò khi chế biến sẽ mang lại một trải nghiệm ẩm thực thú vị với sự dai giòn đặc trưng.

⁴ Người phu: người lao động chuyên làm những việc nặng nhọc như khuân vác, kéo xe, v.v. để sinh sống dưới thời thực dân. Trong bài chỉ người phu xe (kéo xe).

một mảnh vỏ bò may có dính nhiều thịt, vo tròn nắm xôi trong tay trước khi đưa lên miệng. Chao ôi! Nhìn cứ như là cái sung sướng của nhà nghệ sĩ thưởng thức áng văn hay, (có lẽ họ là những nghệ sĩ không biết). Mà nếu hôm ấy buổi xe lại có lỗi, thừa được vài hào, thì cái thú của họ thực là vô cùng tận.

Hình 2: Minh họa hình ảnh xung quanh quán xôi của bà cụ.

Cho nên quanh mẹt hàng của bà cụ phố Hàng Khoai, bao giờ cũng vây một hai vòng người. Thỉnh thoảng chúng ta được thấy một vài nhân vật lạ: một vài người không biết ở đâu, và sống bằng cách gì, gầy gò và rách rưới, nhưng quần áo rách là những thứ sang trọng trước kia. Đã lâu, bà có phải, mà chỉ có những người nghiện mới biết đưa tha nhường ấy, mới biết khà hớp rượu một cách ngon lành như vậy, mới biết đưa tay có móng đen véo đĩa xôi một cách chắc chắn thế kia;

họ tính từng xu, thêm bớt từng tí mỡ, và mặc cả từng khoanh giò; những cái ngấm nhía, cái lơ lơ mắt ngấm nghĩ đến vị miệng ăn, đủ tỏ một tâm hồn cảm giác không thường, cùng với một sự từng trải đã qua nhiều đau đớn.

(3) Cái ngon ấy cũng dễ lây lắm. Cả đến chính bà hàng cũng theo được cái nên thưởng thức. Những lúc vắng khách, bà cũng rót một chén rượu to để cạnh, và thông thả tự nhấm những thức ăn chính tay mình làm ra. Có lẽ bà tự lấy làm bằng lòng: vì mắt bà lâu dần mờ say đi, tay bà dính thêm nhiều mỡ, và bên thúng thêm một đồng xương con ... ít ra ở đâu mà được người bán cùng với mua cùng là tri kỷ, hiểu các vị một cách thấu đáo như thế, và cùng bàn chuyện về xôi, giò chả và với cái dễ dàng thân mật của những người kính phục lẫn nhau. Ở đâu, nếu không ở chốn Hà Nội ba mươi sáu phố phường.

Chú ý cách thưởng thức món ăn của bà cụ bán xôi.

Giờ ăn đã no rồi, rượu đã làm cháy khô cuống họng. Còn gì bằng một chén nước chè nóng, một lá trà tươi, một điếu thuốc缭绕 ở cái điếu rỗ kêu? Vậy xin mời các ông sang bên "Hàng nước cô Dần"⁵.

(Thạch Lam; *Hà Nội băm sáu phố phường*, NXB Văn học, năm 1943, tr.45 – 46)

⁵ “Hàng nước cô Dần: bài tiếp theo trong tập sách “Hà Nội băm sáu phố phường” – Thạch Lam.

CÂU HỎI, NHIỆM VỤ

VĂN BẢN KÍ 30

☺ TRƯỚC KHI ĐỌC

- 1. Chia sẻ:** Em có món ăn đêm nào yêu thích không? Hãy chia sẻ một chút về món ăn đó nhé!
- 2. Dự đoán:** Nhan đề “Bà cụ bán xôi” gợi cho em những suy nghĩ gì?

📖 ĐỌC VĂN BẢN

BÀ CỤ BÁN XÔI

(Trích *Hà Nội băm sáu phố phường*, Thạch Lam)

(Phụ lục 2.30)

📄 SAU KHI ĐỌC

✳ KIẾN THỨC BỔ TRỢ

1. Thể loại tản văn và tùy bút (Phụ lục 1)

2. Đôi nét về tác giả và tác phẩm (Phụ lục 3.10)

THỰC HIỆN NHIỆM VỤ

Câu hỏi nhận biết

Câu hỏi 1: Văn bản “Bà cụ bán xôi” thuộc thể loại nào?

- A. Tản văn
- B. Tùy bút
- C. Hồi kí
- D. Du kí

Câu hỏi 2: Đánh dấu (✓) vào cột “Đúng” hoặc “Sai” cho các nhận định dưới đây:

Nhận định	Đúng	Sai
a, Văn bản được kể theo ngôi kể thứ nhất, người kể chuyện xưng “tôi”		
b, Nhân vật “tôi” không bộc lộ cảm xúc nào khi nói về các món xôi bà cụ bán, chỉ thiên về kể sự việc một cách khô khan.		
c, Người kể chuyện trực tiếp tham gia vào các tình huống, tự ghi lại những quan sát và cảm nhận của mình.		
d, Đoạn trích có sử dụng nhiều từ ngữ địa phương.		

Câu hỏi 3: Liệt kê những chi tiết miêu tả các mặt hàng và không gian quán của bà cụ.

Câu hỏi thông hiểu

Câu hỏi 4: Nội dung chính mà tác giả muốn làm nổi bật qua bài tùy bút này là gì?

Câu hỏi 5: Em hãy lý giải sâu hơn ý nghĩa của từ “tri kỷ” trong mối quan hệ giữa người bán (bà cụ) và người mua. Sự đồng điệu ở đây không chỉ là hiểu món ăn, mà còn là hiểu điều gì về hoàn cảnh và tâm tư của nhau?

Câu hỏi 6: Em hiểu như thế nào về cách so sánh niềm vui sung sướng của người phu xe sau một ngày lao động, với niềm vui tinh thần của những người nghệ sĩ được thưởng thức những áng văn hay?

Câu hỏi 7: Tìm những chi tiết bộc lộ rõ tình cảm của tác giả về hàng xôi của bà cụ.

Câu hỏi vận dụng

Câu hỏi 8: Viết đoạn văn khoảng 7 – 9 câu nêu cảm nhận của em về tác phẩm.

Câu hỏi 9: Dựa vào nội dung của tác phẩm, em hãy tưởng tượng, hình dung để vẽ một bức tranh miêu tả lại hàng xôi của bà cụ.

HƯỚNG DẪN TRẢ LỜI

Văn bản kí 30: Bà cụ bán xôi (Thạch Lam)

*** SAU KHI ĐỌC:**

Câu 1: *Gợi ý đáp án:*

- Đáp án: **B.**

Câu 2: *Gợi ý đáp án:*

Nhận định	Đúng	Sai
a, Văn bản được kể theo ngôi kể thứ nhất, người kể chuyện xưng “tôi”	X	
b, Nhân vật “tôi” không bộc lộ cảm xúc nào khi nói về các món xôi bà cụ bán, chỉ thiên về kể sự việc một cách khô khan.		X
c, Người kể chuyện trực tiếp tham gia vào các tình huống, tự ghi lại những quan sát và cảm nhận của mình.	X	
d, Đoạn trích có sử dụng nhiều từ ngữ địa phương.		X

Câu 3: *Gợi ý đáp án:*

* HS liệt kê được những chi tiết miêu tả các mặt hàng và không gian quán của bà cụ:

- *Mặt hàng:*

+ Xôi vò, xôi đỗ, xôi lạc, xôi gấc đỏ tươi.

+ Ăn với đậu rán phồng, muối, chả trầu, giò sống, mỡ giòn, mộc nhĩ.

+ Khi khách ngán xôi, bà rán com với cá diếc, trứng, vó bò, giò lợn, mộc đông.

- *Không gian hàng xôi:*

+ Dọn hàng vào ban đêm “từ chín, mười giờ tối cho đến sáng”.

+ Đặt “trước cửa chợ Hàng Khoai”, khói xôi thơm phức, âm cúng trong đêm.

+ Quanh mẹt hàng là những người phu xe, lái xe, người lao động nghèo, đôi khi có cả những người từng sang trọng nhưng rơi vào cảnh cơ hàn.

Câu 4: *Gợi ý đáp án:*

Ca ngợi vẻ đẹp bình dị, ấm áp và nhân văn trong đời sống của người lao động nghèo Hà Nội. Qua hàng xôi đêm, Thạch Lam thể hiện tình yêu thương, sự cảm thông sâu sắc và trân trọng đối với những con người sống trong khó nhọc nhưng vẫn biết tận hưởng, chia sẻ và tìm thấy niềm vui giản dị trong cuộc sống.

Câu 5: *HS nêu cách hiểu theo cảm nhận và suy nghĩ của mình, có thể tham khảo gợi ý sau:*

- “Tri kỷ” ở đây không chỉ là hiểu vị món ăn, mà còn là hiểu tâm trạng, hoàn cảnh, nỗi niềm của nhau.

- Người bán (bà cụ) và người mua (những người phu xe, người lao động) đều là những người vất vả, chân chất, họ chia sẻ với nhau niềm vui giản đơn và ấm áp trong cuộc sống đêm khuya.

=> Đó là sự đồng cảm giữa những con người cùng cảnh ngộ, là tình người giữa phố phường lạnh lẽo.

Câu 6: HS nêu cách hiểu theo suy nghĩ và cảm nhận của mình, có thể tham khảo gợi ý sau:

- So sánh này cho thấy: Niềm vui của người lao động sau ngày làm việc cực nhọc khi được ăn bữa xôi, chén rượu cũng thanh tao, sâu sắc như niềm hạnh phúc tinh thần của người nghệ sĩ khi thưởng thức cái đẹp.

- Qua đó, Thạch Lam muốn khẳng định:

+ Con người dù nghèo khó vẫn có tâm hồn biết cảm nhận, biết thưởng thức và yêu cuộc sống.

+ Cái đẹp tồn tại trong mọi tầng lớp, mọi hoàn cảnh, miễn là có trái tim cảm nhận được nó.

Câu 7: Gợi ý đáp án:

* HS tìm được những chi tiết bộc lộ rõ tình cảm của tác giả về hàng xôi của bà cụ:

- “Chao ôi! Nhìn cứ như là cái sung sướng của nhà nghệ sĩ thưởng thức áng văn hay.”

- “Cái ngon ấy cũng dễ lây lắm.”

- “Ít ra ở đâu mà được người bán cùng với người mua cùng là tri kỷ, hiểu các vị một cách thấu đáo như thế...”

=> Những câu văn này thể hiện cảm xúc yêu thương, trân trọng, cảm phục của tác giả dành cho những con người mộc mạc, có “cái ngon trong tâm hồn”. Qua giọng văn trữ tình, tinh tế, Thạch Lam bộc lộ một tấm lòng nhân hậu, yêu người, yêu đời.

Câu 8: HS viết được đoạn văn nêu cảm nhận theo suy nghĩ của mình.

Câu 9: HS tưởng tượng và vẽ lại được bức tranh.